

VILJANDI MAAVALITSUS

Viljandi maakonna arengustrateegia

Viljandimaa – arenev PÄRIS EESTI

VILJANDI 2014

Viljandi maakonna arengustrateegia on koostatud Viljandi maavanema algatusel. Strateegia koostamiseks toimusid rühmatööd ning viidi läbi kolm konverentsi. Dokumendi koostamist koordineeris Viljandi maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonna juhataja Kaupo Kase, konsultandina osales organisatsioonikonsultant Margus Alviste. Arengustrateegia teksti on rühmatööde materjalide põhjal kirja pannud konsultant Mihkel Servinski.

Viljandimaa – arenev PÄRIS EESTI

Päris Eesti on kõikjal meie ümber ning selle ehedust kanname me ise oma rahvusliku väärikuse ja elulaadiga.

Maailma näinud inimesed teavad, et mis tahes rahvuse algupärast keelt, meelt ja kultuuri originaalsel kujul ei tasu pealinna ümbrusest otsida. Siit julget järel dust tehes väidan – kes ei ole Viljandimaal käinud, ei ole veel päris Eestit näinud.

Oleme kindlad, et eestluse suurim vara – identiteet – on Viljandimaal parimal moel hoitud ja arendatud. Nii keele kui ka algupärase kultuuriruumi mõistes. Muidugi on Eestimaa avatud maailma tuultele. Ometi soovime selles globaalses lahustumistuhinas panustada rahvuslikkusest kantud tervetele juurtele. Juurte tugevus ja hoidmine on ühelt poolt meie riigi põhiseadusest lähtuv ülesanne ning teiselt poolt kestmajäämise eeldus.

Avatud ühiskonnast teame, et hea keelteoskus ja kõrgel tasemel haridus võimaldavad kogu maailmas hakkama saada. Kas oleme sellises avatuses noortele vaid stardipakk või hoopis sihtpunkt, on pikemas perspektiivis meie endi valik.

Usun, et oleme praegu ristteel, mis eeldab tuleviku tarvis tehtavaid tarku valikuid. Kas selleks valikuks on avatus ja muutustega kohanemine või elu reservaadis? Päris Eesti hoidmiseks ja arendamiseks peame saavutama olukorra, kus Viljandimaale saabuv tee on vähemalt sama lai kui siit eemale viiv.

Arengustrateegia teostamine eeldab koostööd, tervikpildi nägemist, sünergiat. Iga uus ülesanne pakub ka uusi võimalusi. Viljandimaa on valmis ennast proovile panema. Parim valik on leida tasakaal rahvuslike traditsioonide ja arengu vahel.

Meie eesmärk on anda ka ülejäänud Eestile kinnitust, et päris Eesti on Viljandimaal väärikalt hoitud ja esindatud. Kõige püsiva kõrval näitame, et peale kultuurilise identiteedi hoidmise ja nüüdisajastamise on siin hea pinnas kõrgtehnoloogiliste töökohtade ja teenuste ekspordi jaoks. Edukaid innovaatilisi näiteid ja tooteid on mõlemast valdkonnast juba praegu.

Arengustrateegia laiem eesmärk ongi maakonna tulevikuvision siduda. Asetame siis üheskoos tuleviku Viljandimaa pusletükid kokku just selliselt, et pildile ilmuks juurte tugevusest kantud ja kõrge lennukusega tänapäeva inimese vääri line päris Eesti.

Lembit Kruise
Viljandi maavanem

Sisukord

1. Arengustrateegia koostamise eesmärk	5
1.1. Olukorra kirjeldus	5
2. Viljandimaa väärtused	7
3. Viljandimaa visioon	7
4. Strateegilised arengusuunad.....	7
4.1. Inimkapitali arendamine	9
4.2. Ettevõtluskeskkonna ja majanduse arendamine	11
4.3. Maine tõstmine	12
4.4. Elukeskkonna ning tehnilise- ja sotsiaalse taristu arendamine.....	14
5. Arengustrateegia seosed riiklike strateegiadokumentidega ning Viljandimaa kohalike omavalitsuste arengukavadega	15
6. Arengustrateegia elluviimine, seire ja muutmine	16
7. Arengustrateegia kokkuvõte	17

1. Arengustrateegia koostamise eesmärk

Maailm meie ümber ja meie ise oleme pidevas muutumises. Edasiminekuks on põhimõtteliselt kolm võimalust: kas püüda muutumist mõjutada, püüda sellega eelnevalt arvestada või reageerida muutustele tagantjärele. Reageerimata jätta pole võimalik – kui me ei tee seda teadlikult ja vabatahtlikult, siis sunnivad muutused ise endiga arvestama. Viljandimaal leitakse, et õige tee on muutustega kohaneda ja proovida neid soovitud suunas mõjutada.

1.1. Olukorra kirjeldus

Viljandi maakond paikneb Eesti kesk- ja lõunaosas, hõlmates 3589,1 km² suuruse maa-ala. Naabermaakondadeks on läänes Pärnumaa, põhjas Järvamaa, kirdes Jõgevamaa, idas Tartumaa ja kagus Valgamaa.

Viljandimaal on kaksteist omavalitsusüksust, millest kolm (Viljandi, Võhma ja Mõisaküla) on linnad. Maakonnakeskuseks on Viljandi linn, mis asetseb maakonna keskosas.

Geograafiliselt ja maastikuliselt paikneb valdav osa Viljandimaast Sakala kõrgustikul. Maakonna äärealad paiknevad Võrtsjärve nõos ja Pärnu madalikul.

Maakonna idapiiril paikneb Eesti suurim siseveekogu – Võrtsjärv –, läänepiiril asub Soomaa rahvuspark.

Viljandi maakonna majandusstruktuuri ilmestab tasakaal teenindusliku ja tootva/töötleva sektori vahel, enamus ettevõtlusest on põllumajanduslikku ja metsanduslikku laadi.

Viljandimaa ühendab endas ajalooliselt väljakujunenud eripäraseid kultuuripiirkondi. Maakonna koosseisu kuulub enamus ajaloolisest Mulgimaast ning Põhja- ja Lõuna-Eesti kultuuriarealide üleminekuvööndis paiknevast Põhja-Viljandimaast. Lõuna-Viljandimaa kultuuriruumi ilmestab ka oma keel – mulgi murre.

Viljandimaad tuntakse nii Eestis kui ka väljaspool kultuurikantsina, mille ilmet kujundavad Eesti Pärimusmuusika Keskus, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia, Ugala teater ja igasuvine pärimusmuusika festival. Tuntud ja traditsioonilised kultuurisündmused leiavad aset ka maakonnas, näiteks igal aastal Suure-Jaanis toimuv muusikafestival ning maakonna lõunaosas Valgamaaga jagatav Mulgimaa laulu- ja tantsupidu.

Viljandimaa rahvaarv seisuga 01.01.2014 oli 50 096, kellest 18 492 olid Viljandi linna elanikud. 95% maakonna rahvastikust on eestlased.

Kesk- ja Lõuna- piirimail asetsev Viljandi maakond on otsekui meie maapiirkondade muster- näidis. Kõik tendentsid, mis parasjagu toimivad, on siin esindatud ning enamasti, kas kahjuks või õnneks, ka võimendatud.

Pea kogu Eesti maapiirkondadele omaselt on Viljandimaa rahvaarv kahanemise teel. Viimasel kümnendil on see olnud kiirem kui maakonna eelmise arengustrateegia koostamise käigus 2004. aastal osati või julgeti prognoosida. Rahvastiku vähenemine on teadmiseks võetud, kuid sellega ei ole tõsiselt tegeletud. Vahest lootuses, et küllap elanike arvukus taas tõusule pöörab.

Nüüdseks on jõutud olukorda, kus rahvaarvu kahanemine Viljandimaal ei ole enam lihtsalt üks protsess. Tegemist on muutusega, millel on maakonna elule väga selged tagajärjed. Selgeim näide on vajadus korrastada koolivõrku, mis üldjuhul tähendab koolide sulgemist ja koolitee pikendamist paljude maapiirkonna laste jaoks. Rahvastiku vähenemine võib seada kahtluse alla ka maakonna haigla jätkusuutlikkuse.

Viljandimaal on negatiivsed nii loomulik kui ka rändeiive. Rahvastiku kahanemise peamine põhjus on väljaränne, mida põhjustavad elanike vajadusi rahuldavate töökohtade vähesus ja soovitud hariduse omandamine väljaspool maakonda. Kodust kaugemal kõrghariduse omandamine paistab küll asjade normaalse käiguna, kuid hariduse omandanule ei ole Viljandimaa tööturg enam atraktiivne.

Viljandimaa rahvastiku areng ning selle prognoos on tekitanud olukorra, kus peamiseks väljakutseks on aktiivne kohanemine eluga kahaneva rahvaarvu tingimustes. Kui väljakutsega toime ei tulda, võib paljude elutähtsate teenuste kättesaadavus halveneda, mis muudab kehvemaks ka maakonna elanike elukvaliteeti. Väljakutse võtmeküsimus on, kas Viljandimaa suudab olla tööturul atraktiivsete töökohtade pakkuja või mitte.

Aastatel 2003–2004 koostatud Viljandimaa arengustrateegia lähtus rahvastiku arvu kasvust ning arengut kavandati vastavalt sellele. Aastal 2014 on maailm ja olukord Viljandimaal muutunud sedavõrd, et vajame uut arengustrateegiat, sest rahvastiku vähenemine mõjutab kõiki eluvaldkondi.

Viljandimaa vajab rahvastiku vähenemisega kohanemise ja selle pidurdamise strateegiat. Ideaalis võiks maakonna rahvastik pikemas perspektiivis isegi taas kasvule pöörata.

Uus arengustrateegia peab tagama tingimused, et inimesed tahavad Viljandimaal elada, saavad siin töötada ja tunnevad end turvaliselt.

Viljandimaa arengustrateegia koostamise korraldaja, hoidja ja seire teostaja on Viljandi maavanem.

Arengustrateegia koostamisel osalesid Viljandimaa kohalikud omavalitsused, maakonnas tegutsevad riigiasutused ja ettevõtjad, kaasatud olid ka kodanikuühiskonna esindajad. Niisamuti saab Viljandimaa areng toimuda vaid ettevõtjate, kodanikuühiskonna ja avaliku sektori ühiste jõupingutuste tulemusel sidusas ühiskonnas.

2. Viljandimaa väärtused

Eesti Vabariigi põhiseaduses on kirjas: „Kõikumatus usus ja vankumatus tahtes kindlustada ja arendada riiki, mis on loodud Eesti rahva riikliku enesemääramise kustumatul õigusel ja välja kuulutatud 1918. Aasta 24. veebruaril, mis on rajatud vabadusele, õiglusele ja õigusele, mis on kaitseks sisemisele ja välisele rahule ning pandiks praegustele ja tulevastele põlvedele nende ühiskondlikus edus ja üldises kasus, mis peab tagama eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise läbi aegade.“

Viljandimaa peamine väärtus on inimene. Meie inimesed ei tohi olla üksildased. Viljandimaa väärtused on ka kestmine ja areng; õnnelik olemine; pere, tervis, töö ja haridus. Olulised väärtused on puhas loodus ja viljakas põllumaa. Viljandimaa väärtustatakse koostööd ja sidusust.

Ükski muutus, mis seab ohtu eesti keele ja kultuuri kestvuse, ei ole õigustatud. Ükski muutus, mis seab ohtu elu kestmise Viljandimaal või mõnes selle osas, ei ole õigustatud. Ükski tegevus, mis ei lähtu Viljandimaa väärtustest, ei ole aktsepteeritav.

3. Viljandimaa visioon

Viljandi maakonna visioon ehk soovitud seisund, mille poole püüdleme:

Viljandimaa elanikele on tagatud jätkusuutlik heaolu. Maakonnas on säilinud asustus ja kohalik kultuur ning nende arenguks on piisavalt inimesi. Viljandimaa elukeskkonna arendamine toimub säästva arengu põhimõtete kohaselt.

Soovitud seisundi saavutamise peamiseks vahendiks on Viljandimaa konkurentsivõime suurendamine tööturul.

Tahame jõuda selleni, et Viljandimaa rahvaarvu vähenemine aeglustuks oluliselt. Minimaalne eesmärk on, et maakonna rahvaarv ei väheneks Eesti keskmisest kiiremini. Maksimaalne eesmärk on pöörata rahvaarv kasvule ja saavutada olukord, kus maakonnas elab vähemalt viiskümmend tuhat elanikku.

4. Strateegilised arengusuunad

Viljandimaa elanike arvu vähenemise peamine põhjus on atraktiivsete töökohtade vähesus maakonnas. Konkurentsivõime tõstmine läbi väärtuslike töökohtade loomise on Viljandimaa arengu peamine tee.

Soovitud seisundi saavutamiseks on kavandatud neli arengusuunda, mis kõik on küll ühtviisi olulised, kuid siiski seatud prioriteetide järjekorda:

- **inimkapitali arendamine;**
- **ettevõtluskeskkonna ja majanduse edendamise;**
- **maine tõstmine;**

- **elukeskkonna ning tehnilise- ja sotsiaalse taristu arendamine.**

Konkurentsivõime tõstmiseks on vaja **arendada inimkapitali**, st saavutada olukord, kus Viljandimaal on piisavalt nii atraktiivsete töökohtade loojaid kui ka nende täitjaid.

Töökohti loovad ettevõtlikud inimesed. Olukorras, kus atraktiivseid töökohti napib, võib seega järeldada, et Viljandimaal ei ole piisavalt vastavate võimetega inimesi ega ka neid, kes suudaks maakonda külgetõmbavaks muuta. Ligimeelitavate töökohtade ja atraktiivse ettevõtluskeskkonna loojate olemasolu on tähtsaim küsimus Viljandimaa arengustrateegias. On kindel, et kui selliseid inimesi ei suudeta juurde tekitada – kas mujalt meelitades või siinseid elanikke arendades –, siis ei saa maakond jätkusuutlikult edukas olla.

Oluline on märgata, et inimkapitali arendamine tähendab eelkõige selliste oskuste arendamist, mis tõstavad Viljandimaa konkurentsivõimet tööturul.

Kindlasti on oluline inimkapitali arendamise suund õpetada inimesi Viljandimaad hindama ja siinseid võimalusi ära tundma. Oskus olla positiivne on inimväärtuse oluline osa. Kui noored on õppinud nägema kodumaakonna positiivseid külgi, siis suureneb lootus, et nad siit ei lahku või naasevad pärast õpinguid Viljandimaale.

Koos inimväärtuse arendamisega tuleb **edendada ettevõtlus- ja majanduskeskkonda**. Edendavad just need, kelle leidmine on inimkapitali arendamise teema, aga keda on kergem leida, kui keskkond seda soosib. Halb õhustik pärsib ka kõige võimekamate inimeste tegevust. Ettevõtluskeskkonna arendamine on Viljandimaa arengustrateegia teine oluline prioriteet.

Kaasaegses ühiskonnas ei piisa sellest, et ollakse head, vaid see peab ka välja paistma. Viljandimaa arengu tagamiseks on oluline, et head energiat tunnetaksid kohalikud elanikud ning et ka vaade väljastpoolt maakonda oleks positiivne. Sellise seisundi peab tagama **maakonna maine tõstmine** ja identiteedi arendamine. Kui inimkapitali arendamine ning ettevõtlus- ja majanduskeskkonna edendamine peavad tagama olukorra, kus Viljandimaal luuakse väärtusi, mille üle on põhjust uhke olla, siis maine ja identiteedi arendamise ülesanne on tehtud edusammudest teada anda ning seeläbi teisi arenguid toetada. Juba täna on Viljandimaal edulugusid, millest rääkida, kuid kahjuks tehakse seda vähem kui võiks ja peaks. Maine ja identiteedi arendamine on Viljandimaa arengustrateegia kolmas prioriteetne suund.

Viljandimaa **tehniline taristu**, eelkõige teedevõrk, elektrienergiaga varustamine ja andmeside, peavad olema arendatud tagamaks majandusvaldkonna toimimist. **Sotsiaalse taristu** olukordki peab toetama majanduse arengut: inimeste sotsiaalne turvatunne ning -teenuste kättesaadavus peavad olema tagatud elukaare igal hetkel.

Viljandimaal on tehtud märkimisväärseid samme sotsiaalse taristu arendamiseks, lootuses, et korras lasteaiad, koolid, võimlad jne meelitavad siia uusi elanikke. Need ootused pole täitunud. Sotsiaalse infrastruktuuri arendamisega tuleb jätkuvalt tegeleda, sest lahendamata probleeme on veel piisavalt. Viljandimaa arengustrateegia seisukoht on, et valdkonna arendamisel tuleb toetada eelkõige neid objekte ja tegevusi, mis kõige enam mõjutavad Viljandimaa inimkapitali, ettevõtluskeskkonna ja majanduse arengut. Toetustel põhinev maakond ei saa olla jätkusuutlik: kui vanematel on olemas tasuv töö, siis suudavad nad maksta lasteaiakoha eest ega vaja selleks kohaliku omavalitsuse toetust.

Põhimõtteliselt kehtib sama loogika ka tehnilise taristu kohta: eelistatud on objektid, mis kõige enam toetavad ettevõtlus- ja majanduskeskkonna arendamist.

Viljandimaa elukeskkonna arendamine toimub tõmbekeskuste ja nende kaudu toimepiirkondade arendamise abil. Nii moodustab maakond tervikliku toimepiirkonna, mille tõmbekeskuseks on Viljandi linn. Omakorda jaguneb see pisemateks toimepiirkondadeks, milles asuvad Viljandist väiksemad tõmbekeskused.

Viljandimaa piirkondliku arengu eestvedajaks on Viljandi linn, kuid maakonna arendamine toimub koostöös kõigi piirkondadega. Säärase arengu eesmärgiks on tasakaalustatult arenenud maakond.

Turvalise elu tagamine ei ole Viljandimaa arengustrateegia prioriteediks otseselt seatud, samuti inimõiguste tagamine. On teemasid, mis peavad olema korras ka siis, kui neid ei ole esile tõstetud. Nendes valdkondades tekkivad mured tuleb lahendada nii, nagu lahendatakse kõige kõrgema prioriteediga probleeme.

4.1. Inimkapitali arendamine

Visioon

Viljandimaa inimesed suudavad luua väärtuslikke töökohti, on toimetulevad, kodanikena aktiivsed ja kodumaakonda väärtustavad.

Eesmärgid

1. Piisavalt eestvedajaid, kes suudavad luua inimesi Viljandimaale toovaid ja siin hoidvaid töökohti, kes tagavad hea ettevõtlus- ja majanduskeskkonna ning aktiveerivad kodanikuühiskonda.
2. Majanduskasvu tagamiseks piisaval arvul tööturul hakkama saavaid inimesi, kes väärtustavad elukohana Viljandimaad.
3. Sidus, koostöövõimeline elanikkond.

Mõõdikud

1. Rahvaarv: ei kahane Eesti keskmisest kiiremini ja pöördub perspektiivis kasvule; Viljandimaal elab vähemalt viiskümmend tuhat inimest.
2. Sündimus: sündide arv kasvab.
3. Tööhõive määr: 15-65-aastaste tööhõive määr on vahemikus 65-70%.
4. Töötuse määr on alla 6%.
5. Haridustase: 30-34-aastaste inimeste seas on III haridustasemega inimesi 45%.

Lähtudes eeltoodud väärtustest soovime inimkapitali arengu abil elavdada maakonna majandust, luues inimesi Viljandimaale toovaid ja siin hoidvaid töökohti. Olulised on atraktiivsed töökohad nii era- kui ka avalikus sektoris. Läbi majanduse arengu paraneb Viljandimaa elanike elukvaliteet, mis tagab rahvastiku jätkusuutliku arengu.

Viljandimaa vajab kõiki inimesi. Olulised on nii töökohtade loojad kui tippspetsialistid, aga ka lihttöölised. Oodatud on nii noored, kes tahavad oma lapsed Viljandimaal sünnitada ja üles kasvatada, kui ka vanad, kes soovivad siin oma pensionipõlve veeta. Tuleb luua olukord, kus siin elavatel inimestel oleks vähem põhjusi otsida uusi väljakutseid väljaspool Viljandimaad.

Olulised tegevussuunad

1. Tippspetsialistidele töökohtade loomine

Töökohtade olemasolu annab võimaluse Viljandimaale asumiseks. Tippspetsialistide teadmised loovad eeldused parimate otsuste vastuvõtmiseks. Nende sissetulekud on eeldatavasti kõrgemad, mis võib positiivselt mõjutada Viljandimaa kaubandust ja teenuste turgu.

- Erinevate oskusteabekeskuste loomine või Viljandimaale toomine.
Oskusteabekeskus on ettevõtte, asutus või organisatsioon, mis jagab oskusteavet nii maakonna sees kui ka väljapoole ning kus leiavad rakenduse oma valdkonda põhjalikult tundvad spetsialistid.
- Viljandimaal asuvate kompetentsikeskuste arendamine ja uute kompetentsikeskuste loomine.
Eesti regionaalarengu strateegia 2014–2020 kohaselt on Viljandimaa eelisarendatavateks valdkondadeks rahvakultuuri (loome)ettevõtlus ning tervise- ja loodustoodete arendus ning tootmine. Loodustoodete arendamisega tegeleb kompetentsikeskuseksena Polli Aiandusuuringute keskus Karksi vallas. Viljandimaal on potentsiaali ka rahvakultuuri (loome)ettevõtlusalase kompetentsikeskuse loomiseks.
- Riigiasutuste hoidmine ja toomine Viljandimaale, sh maamajanduse ja kultuurivaldkonna institutsioonide kontsentreerimine maakonda.
Sarnaselt erasektorile ei teki ega säili avaliku sektori töökohad, kui sellesse ei panustata. Loomulik on riigiasutuste struktuuri optimeerimine, aga e-riigis võivad töökohad asuda ka väljaspool pealinna. Maamajanduse ja kultuurivaldkonna (eelkõige pärimuskultuur) institutsioonide kontsentreerimine Viljandimaale on maakonna traditsioone arvestades loogiline.

2. Ettevõtjapotentsiaaliga inimeste toomine ja hoidmine

Ettevõtjavõimekusega inimesi ei ole palju. Samuti napib neid, kes suudavad muuta ettevõtluskeskkonda atraktiivsemaks. Töö võimekatega on alati individuaalne. Seega on strateegiliselt oluline luua sobiv keskkond, et võimekatel inimestel tekiks soov panustada Viljandimaa arengusse. Samuti on tähtis, et keskkond oleks piisavalt paindlik soovi tekkimisel selle realiseerimisele kaasa aitama. Oluline on võimekate inimeste leidmine ning pakkumise tegemine panustada Viljandimaa arengusse.

3. Inimeste aktiivsuse kasvatamine ja toetamine elukaare igas faasis

Aktiivsuse kasvatamine ja hoidmine on protsess, mis vajab pidevat taastootmist:

- ettevõtlikkuse kasvatamine noorte hulgas;
- elukestva õppe toetamine;
- ümberõppesüsteemi;
- kutse- ja karjäärinõustamise edendamise.

4. Koostöövõimekuse tõstmine ja -võrgustike arendamine

Eelkõige on vaja süvendada arusaama koostööst kui edu tagamise võimalusest ning arendada oskust ja soovi koostööd teha.

5. Kodanikuühiskonna arendamine

Eelkõige teadlikkuse kasvatamine kodanikuühiskonna võimalustest, ka ettevõtjate seas.

6. Viljandimaal antava üldhariduse kvaliteedi tõstmine, kättesaadavuse tagamine

Viljandimaa koolivõrk on suhteliselt hästi välja arendatud, kuid maakonna rahvastiku areng viitab, et sedagi tuleb asuda korrastama. On oluline, et korrastamise käigus ei kahaneks laste võimalused haridust, sh huviharidust saada. Hariduse kvaliteeti ei ole kunagi liiga hea. Viljandimaa kõige tähtsamateks suundadeks on lasteaedades antava

alushariduse kvaliteedi tõstmine; erivajadustega laste õigeaegne toetamine ning Viljandimaa gümnaasiumites antava hariduse kvaliteedi võime konkureerida vabariigi tippgümnaasiumites antavaga. Viljandimaal on oluline, et koolid õpetaksid õpilasi nägema maakonna võimalusi.

7. Viljandimaa elanike tervisepotentsiaali tõstmine

Inimkapitali arendamise kontekstis eelkõige inimeste tervisekäitumise alase teadlikkuse kasvatamine.

4.2. Ettevõtluskeskkonna ja majanduse arendamine

Visioon

Ettevõtlik, nutikalt spetsialiseerunud ja koostööd väärtustav maakond, kus piirkonna ressursse kasutatakse jätkusuutlikult. Viljandimaa tööturg on atraktiivne nii kohalikele elanikele kui ka teistele eestimaalastele.

Eesmärgid

1. Ettevõtjatele tegutsemisvõimaluste loomine: Viljandimaal ettevõtlusega tegeleda soovivad inimesed leiavad toetamist; ettevõtjaid ei tõrjuta, vaid neile on loodud head tingimused.
2. Viljandimaa majanduse areng on Eesti keskmisest kiirem.
3. Viljandimaa ettevõtjad teevad tulemuslikku ja jätkusuutlikku koostööd nii omavahel kui ka avaliku sektoriga.
4. Viljandimaale tullakse ning jäädakse atraktiivsete töökohtade ja loomise võimaluse tõttu.

Mõõdikud

1. Rändesaldo: rändesaldo on teel positiivsusele.
2. Keskmine palk: maakonna keskmine palk on lähemal Eesti keskmisele.
3. Sisemajanduse koguprodukt: Viljandimaal toodetu osakaal Eesti sisemajanduse koguproduktis on kasvanud.
4. Ettevõtlusaktiivsus kasvab.

Ainult inimkapitali arendamisest majanduse edendamiseks ei piisa: vajalik on luua ettevõtlust soodustav keskkond. Viljandimaal ei ole võimalik luua Eesti üldisest ettevõtlus- ja majanduskliimast oluliselt paremaid tingimusi. On võimalik luua olukord, kus:

- kõik Eestis olemasolevad ettevõtlust ja majandusarengut soodustavad tingimused on maksimaalselt ära kasutatud ning toetavad piirkonna eripära (keskmiselt suurem primaar- ja sekundaarsektori ettevõtjate osatähtsus võrreldes Eesti keskmisega);
- ettevõtjad on sisuliselt oodatud ning nende tulek ei ole takistatud;
- Viljandimaa inimesed, kes soovivad ettevõtlusega tegeleda, on toetatud;
- koostöö ja loodud võrgustikud aitavad kaasa ettevõtjate eesmärkide saavutamisele.

Viljandimaa võimalus on väiketootmise eeliste kasutamine, spetsialiseerumine ja paindlikkus. Võimaluste realiseerimiseks on ülioluline koostöövõimekus, tarneahelate ning võrgustike loomine.

Viljandimaa rikkuseks on viljakas põllumaa ning see loob võimalusi põllumajandusega seotud klastrite arendamiseks. Viljandimaal on suured traditsioonid pärimuskultuuri valdkonnas, mis loob eeldused loomemajanduse arendamiseks. Puhas loodus ja kultuuritraditsioonid annavad põhjust külastuskeskkonna arendamiseks ning turismimajanduse edendamiseks. Viljandimaal on arenenud metalli-, puidu- ja tekstiilitööstus.

Üldise spetsialiseerumise kontekstis peab Viljandimaa majandusarengus peamist tähelepanu pöörama aladele, kus on senini edukas oldud, kuid arenevas maailmas on oluline olla ka valmis uuteks väljakutseteks ja tegutsemiseks aladel, mis hetkel veel pildile ei mahu. Sellise võimaluse peab tagama üldine positiivne ettevõtluskeskkond ning valmisolek uuendusteks.

Viljandimaa areng peab toimuma säästva arengu põhimõtete kohaselt ja jätkusuutlikult.

Olulised tegevussuunad

- 1. Ettevõtlusaktiivsuse suurendamine läbi koolituste ja ettevõtluskeskkonna parandamise**
- 2. Kutseharidust andvate koolide arendamine**

Peamisteks suundadeks on tööturu vajadustele vastava hariduse andmine, konkurentsivõime tõstmine kutseharidusmaastikul (kutsekoolid on üleriigilise piirkonnaga, kuid Viljandimaale on oluline, et siin säiliks kaks kutseharidust andvat konkurentsivõimelist keskust), kutsehariduse omandamise tingimuste parandamine ning võimaluste loomine soovitud hariduse saamiseks.
- 3. Olemasolevate ettevõtlusalade ja -inkubaatorite arendamine ning uute kavandamine, loomine ja turundus**
- 4. Põllumajandustootmisega seotud oskusteabe levitamine**
- 5. Ettevõtjatele tegutsemisvõimaluste loomine**
- 6. Aktiivne tegelemine ettevõtluse ja sobiva keskkonna arendamisega Viljandimaa kohalikes omavalitsustes**

Ettevõtluskeskkonnaga tegelemine ei ole kohalike omavalitsuste seadusest tulenev ülesanne, kuid soosiva keskkonna kujundamine peab saama nende tegevuse loomulikuks osaks.
- 7. Analüüsivõimekuse tõstmine, vajaliku andmekogu loomine ja aktualiseerimine**

4.3. Maine tõstmine

Visioon

Viljandimaa tekitab omades uhkust ning külalistes huvi ja imetlust.

Eesmärgid

1. Viljandimaa on tuntud ainulaadse piirkonna – PÄRIS EESTINA.
2. Viljandimaa on potentsiaalsetele elanikele ja ettevõtjatele huvipakkuv, siia soovitakse elama asuda ja siin ettevõtlusega tegeleda. Viljandimaad nähakse areneva piirkonnana.

3. Viljandimaa elanikud identifitseerivad end uhkusega viljandimaalastena ning räägivad lugusid oma piirkonna edust ja erilisusest.

Mõõdikud

1. Elanike rahulolu: elanike rahulolu Viljandi maakonna kui elu- ja tööpaigaga on kasvanud.

Positiivsus genereerib positiivsust ja vastupidi. On oluline, et negatiivsus ei saaks üle võimendatud, vaid et osataks näha ja tähtsustada positiivseid arenguid. Ühiskonnas ei piisa enam pelgalt positiivsete nihete toimumisest. Vaja on, et positiivsed muutused sellistena ka välja paistaksid.

Viljandimaa maine ja identiteedi arengu kavandamine tugineb maakonna väärtustel, aja- ja kultuuriloo ning majandusarengu edulugudel. Oluline koht maine arendamisel on maakonna positiivsete erisuste esiletoomisel, näiteks:

- ettevõtted: AS Viljandi Aken ja Uks, AS Rakvere Farmid (endine EKSEKO), OÜ Delux, AS Viljandi Metall, AS Bestra Engineering, AS Hansa Candle jmt;
- ajaloolised isikud: Lehola Lembitu, Carl Robert Jakobson, Martin Klein, Johan Laidoner, Anton Irv, Toomas Hendrik Ilves jmt;
- kultuuritegelased: heliloojad Kapid, Mart Saar, Johann Köler, August Kitzberg, Paul Kondas, Jaan Lattik, Anu Raud jmt ;
- Viljandi maakonna eriilmelised piirkonnad: Mulgimaa, Sakalamaa, Võrtsjärv ja Soomaa;
- tuntud üritused: Suurjooks ümber Viljandi järve, Viljandi pärimusmuusika festival, Suure-Jaani muusikafestival, Noore Tantsu Festival jne;
- mainekad asutused: Eesti Pärimusmuusika Keskus, Ugala teater, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia jne;
- Mulgi kultuur ja rahvusliku liikumise algus.

Maine tõstmise kõige tähtsam eesmärk on luua positiivne kuvand Viljandimaa olevikust ja tulevikust.

Tähtis komponent on aga tugeva identiteeditunde loomine maakonna inimestes. Vaade Viljandimaale väljastpoolt peab olema positiivne ja atraktiivne.

Olulised tegevussuunad

1. **Viljandimaa positiivse kuvandi väljatöötamine**
Kuvandi viimine maakonnas tegutsevate ettevõtete, asutuste, organisatsioonide, ühenduste ja üksikisikuteni.
2. **Viljandimaa võimaluste aktiivne tutvustamine**
Viljandimaa kuvandi rakendamine piirkonnaga seotud üritustel.
3. **Viljandimaa külustuskeskkonna parandamine** Külustuskeskkonna areng loob võimaluse turismimajanduse edendamiseks ning mõjutab otseselt ka Viljandimaa mainet: positiivne keskkond loob eeldusi inimeste soovile Viljandimaale elama asuda.

Viljandimaa mainega ei ole Viljandimaal senini sihipäraselt tegeldud. Positiivse mainet ja tunnustatud identiteedi loomiseks tuleb olemasolevad killud kokku koguda ja ühtseks tervikuks liita.

Viljandimaa on seadnud endale eesmärgi olla päris Eesti. See ei tähenda, et ülejäänud Eesti ei oleks „päris“ või et Viljandimaa saaks Eestiks olemise monopoliseerida. Eesti keele ja

kultuuri säilitamine on põhiseaduse kohaselt riigi eksisteerimise peamine argument. Globaliseerivas maailmas on oma kultuuri hoidmine väikeriigile suur väljakutse, mida ei saa täita ühes maakonnas, vaid ainult kogu riigi ühises tegevuses, millesse tuleb kaasata ka väliseestlaste kogukond. Kusagil siin muutuv maailmas peab aga olema kese, kus keegi juurte tervise eest pidevalt hea seisab.

Eesti regionaalarengu strateegias on öeldud, et Viljandimaa on Eesti rahvuskultuuri eelisarendamise koht. Rahvuskultuur ongi Eestit toitvaks juureks, mis läbi on igati loogiline, et Viljandimaa on see osa Eestist, kelle kohus on teistele pidevalt meelde tuletada kultuuri arendamise vajadust. Meie ülesandeks on ka seda kultuuri koos teistega arendada nii, et tulevikuski elaks Maarjamaal jätkuvalt eesti kultuurile toetuv ja eesti keelt kõnelev kogukond.

4.4. Elukeskkonna ning tehnilise- ja sotsiaalse taristu arendamine

Visioon

Viljandimaa tehniline ja sotsiaalne taristu tagab inimestele ajastule vastava ettevõtlus- ja elukeskkonna.

Eesmärgid

1. Tehnilise ja sotsiaalse taristu seisund ning areng toetab piisavalt ettevõtlust ja majandusarengut.
2. Sotsiaalse taristu seisund ja areng tagavad inimestele sotsiaalse turvalisuse.
3. Ruumiline planeerimine on loonud eeldused taristu arengule.
4. Loodus- ja tehiskeskkonna areng toimub tasakaalustatult; on säilinud puhas elukeskkond.
5. Välja on arendatud toimiv tõmbekeskuste, sh maakonnakeskuse ja toimepiirkondade võrgustik, mis tagab elanikele teenuste kättesaadavuse.

Mõõdikud

1. Ettevõtete arv: Viljandimaal tegutsevate ettevõtete, sh keskmiste ja suuremate ettevõtete arv on kasvanud.
2. Oluliste asutuste tegevuse jätkumine: tegutsevad SA Viljandi Haigla, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia, Ugala teater, Eesti Pärimusmuusika Keskus, Viljandi Muuseum jmt.
3. Viljandimaal antakse jätkuvalt kutseharidust kahes kutseõppeasutuses: Viljandi Kutseõppekeskuses ning Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskoolis.
4. Oluliste asutuste arv on kasvanud: maakonda on toodud uusi riigiasutusi.
5. Hariduse kvaliteet: Viljandi Gümnaasium on eksperthinnangute kohaselt Eesti kümne tugevama gümnaasiumi seas.
6. Alushariduse õpetajate palk: alushariduse õpetajate keskmine palk ei ole väiksem põhikooli õpetajate keskmisest palgast.
7. Elektrienergia varustuskindlus on tõusnud.
8. Soojusenergia varustuskindlus on tõusnud.
9. Mustkattega teede osakaal on tõusnud.

Tehnilise taristu seisukord peab toetama Viljandimaa arengueesmärgi täitmist. Tehnilise taristu arendamisel pööratakse peatahelepanu teedevõrgu tehnilise seisukorra parandamisele, kvaliteetse elektrienergia varustatuse kindlustamisele ning kaasaegse andmeside võimaluste

loomisele maakonna asustatud aladel. Oluline on energiaressursside varustuskindlus, tuleb tagada, et tarbijatel oleks pikaajaliselt ligipääs vajaliku kvaliteediga ning vastuvõetava hinnaga energiaressurssidele.

Eelnimetatu prioriteetideks seadmist seletab asjaolu, et teedevõrk, energiaga varustamine ja andmeside on infrastruktuuri elemendid, mis kõige enam mõjutavad majanduskeskkonna toimimist. Ühtlasi tuleb luua tasakaal majandustegevuse arendamise ja loodurikkuste kasutamise vahel.

Maakonna peaeesmärgi saavutamist peab toetama ka sotsiaalse taristu seisukord. Viljandimaa elanikele tuleb tagada sotsiaalne turvatunne ja kvaliteetsed sotsiaalteenused elukaare igas punktis. Samuti peavad olema loodud head ja kättesaadavad võimalused vaba aja veetmiseks. Sotsiaalse taristu arendamise kõige olulisemad teemad on haridus ja tervishoid.

Olulised tegevussuunad

- 1. Tehnilise infrastruktuuri arendamine:**
  - teedevõrgu kvaliteedi tõstmine;
  - kergliiklusteede võrgustiku arendamine;
  - elektrivarustuse kvaliteedi tõstmine;
  - säästvate energialahenduste arendamine;
  - andmesidevõrgustiku arendamine.
- 2. Ühistranspordi võrgustiku arendamine**
- 3. Arstiabi teenuse kättesaadavuse parandamine Viljandi maakonna haigla ja perearstikeskuste arendamisega**
- 4. Keskkonnateadlikkuse suurendamine ja ressursside säästlik kasutamine**
- 5. Sotsiaalteenuste arendamine ja kättesaadavuse parandamine**

5. Arengustrateegia seosed riiklike strateegiadokumentidega ning Viljandimaa kohalike omavalitsuste arengukavadega

Viljandimaa ei saa areneda väljaspool Eesti üldist arengut, vaid peab arvestama teiste maakondade arenguga. Samuti ei saa Viljandimaa arengustrateegia olla vastuolus maakonna omavalitsuste arengutega. Viljandimaa saab areneda ainult tihedas koostöös.

Viljandimaa strateegiliste eesmärkide saavutamise instrumendiks on seosed riiklike arengustrateegiatega ja maakonna kohalike omavalitsuste arengustrateegiatega. Viljandimaa arengu kavandamisel arvestatakse teiste strateegiatega ning vajadusel mõjutatakse neid arvestama Viljandimaa strateegiliste seisukohtadega.

Viljandimaa arengustrateegia koostamisel on arvestatud järgmiste üleriigiliste strateegiadokumentidega:

1. Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“
2. Eesti regionaalarengu strateegia 2014–2020
3. Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21“
4. Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“

5. Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014–2020
6. Eesti riiklik turismiarengukava 2014–2020
7. Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020
8. Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020
9. Looduskaitse arengukava aastani 2020
10. Energiamajanduse riiklik arengukava aastani 2020
11. Transpordi arengukava 2014–2020
12. Eesti infoühiskonna arengukava 2014–2020
13. Eesti teadus- ja arendustegevuse ja innovatsiooni strateegia „Teadmispõhine Eesti 2014–2020“
14. Eesti maaelu arengukava 2014–2020
15. Eesti elukestva õppe strateegia 2020

Toodud loetelu ei ole lõplik ja võib täieneda vastavalt üleriigiliste arengustrateegiate valmimisele. Konkreetne seos nii üleriigiliste, kui ka Viljandimaa kohalike omavalitsuste strateegiatega tagatakse läbi Viljandimaa arengustrateegia tegevuskava.

Viljandimaa arengustrateegia ei pretendeeri unikaalsusele. Maakonna peamine väljakutse on väljakutseks enamusele Eestimaast. Viljandimaa neli põhilist arengusuunda sobivad kahtlemata ka paljudele teistele maakondadele. Viljandimaa võimaluseks ei ole mitte teiste maakondade nõrgendamine, vaid koostöö üldisemate probleemide lahendamisel. Eripära teiste maakondadega võrreldes ilmneb peamiselt konkreetsetes tegevustes. Viljandimaa on valmis tegema koostööd kõigi maakondade ja riigiasutustega kõigil neljal tegevussuunal.

6. Arengustrateegia elluviimine, seire ja muutmine

Viljandimaa arengustrateegia elluviimise instrument on tegevuskavad, mis vaadatakse üle kord kahe aasta tagant (vajadusel sagedamini) ja korrigeeritakse vastavalt olukorra muutumisele.

Viljandimaa ees seisvaid väljakutseid saab lahendada Viljandimaa kohalike omavalitsuste, ettevõtete, asutuste ja huvirühmade võrgustiku koostöös Eesti riigiasutustega. Võrgustiku koostöö tekitamisel, alalhoidmisel ning koordineerimisel on juhtpositsioonil Viljandi maavanem.

Maavanem korraldab ka Viljandimaa arengustrateegia seiret, mis koosneb kolmest tegevusest:

1. Viljandimaa arengu põhinäitajate statistika süstemaatiline uuendamine. Viljandimaa arengu põhinäitajad sisaldavad kõiki käesolevas arengustrateegias toodud statistika abil jälgitavaid mõõdikuid.
2. Arengustrateegia eesmärkide täitmisele hinnangu andmine ning vastava aruande lisamine strateegia lisade hulka. Hindamist teostatakse iga nelja aasta järel.
3. Kavandatud tegevussuundade ja -kavade täpsustamine sõltuvalt arengustrateegia täitmise käigust ning võimalustest püstitatud eesmärkide täitmiseks vajalike tegevuste elluviimiseks. Teostatakse kordkahe aasta tagant

Kui arengukavas püstitatud eesmärkide täitmise analüüsi käigus, tegevussuundade ja -kava täpsustamisel selgub vajadus muuta arengukavas esitatud väärtusi, peamist eesmärki või selle täitmiseks valitud strateegiaid, tuleb koostada uus arengustrateegia. Uue arengustrateegia koostamise algatab Viljandi maavanem.

7. Arengustrateegia kokkuvõte

VILJANDIMAA VÄÄRTUSED	Viljandimaa toetab oma tegevusega Eesti Vabariigi põhiseaduses olevaid eesmärke ja väärtusi. Viljandimaa peamine väärtus on inimene ning meie inimesed ei tohi olla üksildased. Viljandimaa väärtused on kestmine ja areng, õnnelik olemine, pere, tervis, töö ja haridus. Olulised väärtused on puhas loodus ja põllumaa. Viljandimaa väärtustab koostööd ja sidusust. Ükski muutus, mis seab ohtu eesti keele ja kultuuri kestvuse, ei ole õigustatud. Ükski muutus, mis seab ohtu elu kestmise Viljandimaal või mõnes selle osas, ei ole õigustatud. Ükski tegevus, mis ei lähtu Viljandimaa väärtustest, ei ole aktsepteeritav.			
VILJANDIMAA VISIOON	Viljandimaa elanikele on tagatud jätkusuutlik heaolu. Viljandimaal on säilinud asustus ja kohalik kultuur ning nende arenguks on piisavalt inimesi. Viljandimaa elukeskkonna areng toimub säästva arengu põhimõtete kohaselt.			
STATEEGILISED ARENGUSUUNAD	Inimkapitali arendamine	Ettevõtluskeskkonna ja majanduse arendamine	Maine tõstmine	Elukeskkonna ja sotsiaalse taristu arendamine
Visioon	Viljandimaa inimesed suudavad luua väärtuslikke töökohti, on toimetulevad, kodanikena aktiivsed ja Viljandimaad väärtustavad.	Ettevõtlik, nutikalt spetsialiseerunud ja koostööd väärtustav maakond, kus piirkonna ressursse kasutatakse jätkusuutlikult. Viljandimaa tööturg on atraktiivne nii kohalikele elanikele kui ka teistele eestimaalastele.	Viljandimaa tekitab omades uhkust ning külalistes huvi ja imetlust.	Viljandimaa tehniline ja sotsiaalne taristu tagavad inimestele ajastule vastava ettevõtlus- ja elukeskkonna.
Eesmärgid	<ul style="list-style-type: none"> • Piisavalt eestvedajaid, kes suudavad luua inimesi Viljandimaale toovaid ja siin hoidvaid töökohti, kes tagavad hea ettevõtlus- ja majanduskeskkonna ning aktiveerivad kodanikuühiskonda. • Majanduskasvu tagamiseks piisaval arvul tööturul hakkama saavaid inimesi, kes väärtustavad elukohana Viljandimaad. • Sidus, koostöövõimeline elanikkond. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ettevõtjatele tegutsemisvõimaluste loomine: Viljandimaal ettevõtlusega tegeleda soovivad inimesed leiavad toetust, neid ei tõrjuta, vaid luuakse head tingimused tegutsemiseks. • Viljandimaa majanduse areng on Eesti keskmisest kiirem. • Viljandimaa ettevõtjad teevad tulemuslikku ja jätkusuutlikku koostööd omavahel ning avaliku sektoriga. • Viljandimaale tullaakse ning jäädakse atraktiivsete töökohtade ja loomisvõimaluste tõttu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Viljandimaa on tuntud ainulaadse piirkonna – PÄRIS EESTINA. • Viljandimaa on potentsiaalsetele elanikele ja ettevõtjatele huvipakkuv, siia soovitakse elama asuda ning siin ettevõtlusega tegeleda. Viljandimaad nähakse areneva piirkonnana. • Viljandimaa elanikud identifitseerivad end uhkusega viljandimaalastena ning räägivad lugusid oma piirkonna edust ja erilisusest. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tehnilise- ja sotsiaalse taristu seisund ning areng toetavad ettevõtlust ja majandusarengut piisavalt. • Sotsiaalse taristu seisund ja areng tagab inimestele sotsiaalse turvalisuse. • Viljandimaa ruumiline planeerimine on loonud eeldused taristu arengule. • Loodus- ja tehiskeskkonna areng toimub tasakaalustatult; on säilinud puhas elukeskkond. • Välja on arendatud toimiv maakonnakeskuse, tõmbekeskuste ja toimepiirkondade võrgustik, mis tagab elanikele teenuste kättesaadavuse.
Mõõdikud	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Rahvaarv</u>: rahvaarv ei kahane Eesti keskmisest kiiremini ja pöörduv perspektiivis kasvule; Viljandimaal elab vähemalt viiskümmend tuhat inimest. • <u>Sündimus</u>: sündide arv kasvab. • <u>Tööhõive määr</u>: 15-65-aastaste tööhõive määr on vahemikus 65-70%. • <u>Töötuse</u> on alla 6%. 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Rändesaldo</u>: rändesaldo on teel positiivsusele • <u>Keskmine palk</u>: maakonna keskmine palk on lähedane Eesti keskmisele • <u>Sisemajanduse koguprodukt</u>: Viljandimaal toodetud sisemajanduse koguprodukti osakaal Eesti sisemajanduse koguproduktis on kasvanud. 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Elanike rahulolu</u>: elanike rahulolu Viljandi maakonna kui elu ja tööpaigaga on kasvanud. 	<p><u>Ettevõtete arv</u>: Viljandimaal tegutsevate ettevõtete, sh keskmiste ja suuremate ettevõtete, arv on kasvanud.</p> <p><u>Oluliste asutuste tegevuse jätkumine Viljandimaal</u>: Viljandimaal tegutsevad jätkuvalt maakonna haigla, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia, Ugala teater, Eesti Pärimusmuusika Keskus, Viljandi</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • <u>III haridustasemega inimeste osakaal</u>: 30-34-aastaste inimeste seas on III haridustasemega inimesi 45%. 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Ettevõtlusaktiivsus</u> kasvab. 		<p>Muuseum.</p> <p><u>Viljandimaal antakse kutseharidust kahes õppeasutuses</u>: Viljandi Kutseõppekeskuses ning Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskoolis.</p> <p><u>Oluliste asutuste arv</u>: on kasvanud lisandunud riigiasutustena.</p> <p><u>Hariduse kvaliteet</u>: Viljandi Gümnaasium on eksperthinnangute kohaselt Eesti kümne tugevama gümnaasiumi seas.</p> <p><u>Alushariduse õpetajate palk</u>: alushariduse õpetajate keskmine palk ei ole väiksem põhikooli õpetajate keskmisest palgast.</p> <p><u>Elektrienergia varustuskindlus</u> on tõusnud.</p> <p><u>Soojusenergia varustuskindlus</u> on tõusnud.</p> <p><u>Mustkatege teede osakaal</u> on tõusnud.</p>
<p>Olulised tegevussuunad</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tippspetsialistidele töökohtade loomine Viljandimaal : <ul style="list-style-type: none"> - mitmesuguste oskusteabekeskuste loomine või toomine maakonda; - Viljandimaal asuvate kompetentsikeskuste arendamine ja uute kompetentsikeskuste loomine; - riigiasutuste hoidmine ja toomine maakonda, sh maamajanduse ja kultuurivaldkonna institutsioonide kontsentreerimine Viljandimaale. • Ettevõtjapotentsiaaliga inimeste toomine Viljandimaale ja siin hoidmine. Inimeste aktiivsuse kasvatamine ja toetamine elukaare igas faasis: <ul style="list-style-type: none"> - ettevõtlikkuse kasvatamine noorte hulgas; - elukestva õppe arendamine; - ümberõppesüsteemi arendamine; - kutse- ja karjäärinõustamise arendamine. • Koostöövõimekuse tõstmine ja -võrgustike arendamine. • Kodanikuühiskonna arendamine. • Viljandimaal antava üldhariduse kvaliteedi tõstmine ning kättesaadavuse tagamine. • Viljandimaa elanike tervisepotentsiaali tõstmine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ettevõtlusaktiivsuse suurendamine läbi koolituste ja ettevõtluskeskkonna parandamise. • Kutseharidust andvate koolide arendamine. • Ettevõtlusalade ja -inkubaatorite kavandamine, loomine ja turundus. • Põllumajandustootmisega seotud oskusteabe levitamine. • Ettevõtjatele tegutsemisvõimaluste loomine. • Aktiivne tegelemine ettevõtluse ja ettevõtluskeskkonna arendamisega Viljandimaa kohalikes omavalitsustes, • Analüüsivõimekuse tõstmine, analüüsiks vajaliku andmekogu loomine ja aktualiseerimine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Viljandimaa positiivse kuvandi väljatöötamine ning viimine maakonnas tegutsevate ettevõtete, asutuste, organisatsioonide, ühenduste ja üksikisikuteni. • Viljandimaa võimaluste aktiivne tutvustamine. Viljandimaa kuvandi rakendamine piirkonnaga seotud üritustel. • Viljandimaa külastuskeskkonna parandamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tehnilise infrastruktuuri arendamine: <ul style="list-style-type: none"> - teedevõrgu kvaliteedi tõstmine; - elektrivarustuse kvaliteedi tõstmine; - säästvate energialahenduste arendamine; - andmesidevõrgustiku arendamine; - kergliiklusteede võrgustiku arendamine. • Ühistranspordi võrgustiku arendamine. • Arstiabi teenuse kättesaadavuse parandamine Viljandi maakonna haigla ja perearstikeskuste arendamise kaudu. • Kohalike ressursside väärindamine Viljandimaal. • Keskkonnateadlikkuse suurendamine ja ressursside säästlik kasutamine. • Sotsiaalteenuste arendamine ja kättesaadavuse parandamine.